

3. STAROŻYTNY EGIPT

1. Warunki geograficzne, surowce, zajęcia ludności:

- państwo położone w północno-wschodniej Afryce, którego osią jest rzeka Nil,
- większość kraju pokryta pustyniami piaszczystymi i kamienistymi,
- żyzne gleby w dolinie rzeki; uprawiano jęczmień, pszenicę, len, bób, fasolę, sałatę, cebulę, czosnek, ogórki, dynię,
- w dolinie Nilu bogata szata roślinna i liczne zwierzęta,
- zbudowano **sieć irygacyjną** – kanały nawadniające, tamy, sztuczne jeziora, które zatrzymywały nadmiar wody i rozprowadzały na pola,
- Nil był główną drogą komunikacyjną i transportową.

2. Społeczeństwo i państwo egipskie

a) ok 3000 r. p.n.e. faraon Menes zjednoczył Egipt Górny i Dolny.

b) **system polityczny to monarchia despocyjna** – faraon uważany był za boga lub syna boga Re. Jednocześnie był najwyższym kapłanem, najwyższym sędzią, naczelnym wodzem, prawodawcą. Był panem życia i śmierci swoich poddanych.

c) system społeczny

- hierarchiczny system społeczny – społeczeństwo podzielone na warstwy od najważniejszej do najmniej ważnej,
- na czele hierarchii stał faraon,
- następnie wyżsi urzędnicy, wywodzący się z rodziny królewskiej oraz naczelnicy prowincji,
- kapłani – wykształceni, opiekowali się świątyniami, byli zwolnieni od podatków, bardzo wpływowi,
- urzędnicy niższego szczebla, dowódcy armii – wykonywali wolę faraona, droga do kariery prowadziła przez odpowiednie wykształcenie,
- armia – broniła granic, rekrutowała się spośród chłopów, których szkolono; służba dożywotnia. Kupcy i rzemieślnicy.
- chłopci – najliczniejsza warstwa. Uprawiali ziemię i hodowali zwierzęta faraona. (Ziemia należała do faraona, dostojników lub świątyni). Wykorzystywano ich również do wszystkich ciężkich prac – budowa kanałów, świątyni czy piramid,
- niewolnicy – było ich niewielu; pochodzili spośród jeńców wojennych lub dłużników. Nie mieli żadnych praw.

3. Religia egipska była religią politeistyczną. Politeizm – wiara w wielu bogów.

a) Najważniejsi bogowie:

- Re – bóg tarczy słonecznej,
- Ozyrys – bóg płodności i urodzaju, władca królestwa śmierci,
- Izyda – żona Ozyrysa,
- Horus – bóg – sokół; opiekun państwa i dynastii,
- Anubis – bóg – szakal – towarzyszył Ozyrysowi,
- Set – bóg śmierci i pustyni, brat Ozyrysa,
- Nut – bogini nieba,
- Maat – bogini sprawiedliwości.

b) Egipcjanie oddawali cześć zwierzętom: krokodylowi, skarabeuszowi, ibisowi, kotu, kobra, sepowi.

c) **Formy kultu** – Egipcjanie budowali bogom świątynie, składali dary, odprawiali ceremonie i święta.

d) **Wiara w życie pozagrobowe** - Egipcjanie wierzyli w życie po śmierci. Wiara ta odgrywała olbrzymią rolę w ich wierzeniach. Podporządkowywali jej swoje życie. Uważali, że człowieka po śmierci czeka sąd ostateczny – **sąd boga Ozyrysa**. Miał on polegać na tym, że na wadze dobrego i złego kładziono na jednej szali serce człowieka, a na drugiej szali pióro bogini sprawiedliwości. Wierzono, że w sercu człowieka są zapisane wszystkie jego uczynki. Jeżeli serce było lżejsze od pióra mógł on wejść do królestwa zmarłych, jeżeli jednak serce było cięższe było ono pożerane przez potwora, a człowiek nie miał szans na życie wieczne. Uważano, że należy za wszelką cenę zachować ciało człowieka, z którym nierozdzielnie jest związana jego dusza. Tak długo jak istnieje ciało tak długo istnieje dusza. Dlatego też **mumifikowano zwłoki** czyli je balsamowano. Zmarłych faraonów chowano w grobowcach. W okresie Starego Państwa były to **piramidy**. Zmarłym władcom oddawano cześć boską. do grobowców wkładano jedło i wszystkie przedmioty, których zmarły będzie używał po śmierci.

4. Reforma religijna Echnatona

- a) została przeprowadzona w XVI w. p.n.e. przez faraona Amenhotepa IV, który przyjął nowe imię Echnaton,
- b) polegała na odsunięciu innych bogów i przyjęciu kultu jednego boga – Atona (bóg dysku słonecznego), który chronił państwo i dynastię,
- c) za rządów Echnatona zmieniono kanon sztuki – postacie przedstawiano w sposób realistyczny np. rzeźba Nefretete, żony faraona.
- d) ludność Egiptu niechętnie odnosiła się do nowej religii i po śmierci Echnatona powróciła do dawnej religii.

5. Osiągnięcia starożytnego Egiptu:

- stworzyli własny system pisma – pismo hieroglificzne,
- znali się na astronomii – potrafili przewidzieć zaćmienie Słońca, stworzyli własny kalendarz, rok podzielili na 365 dni i na 12 miesięcy;
- znali się na matematyce – potrafili obliczać pola powierzchni i objętość brył geometrycznych, obliczali pierwiastki kwadratowe i sześciennie;
- budowali monumentalne (olbrzymie) budowle z kamienia Np. piramida Cheopsa, świątynie w Luksorze czy Karnaku;
- mieli rozwiniętą literaturę – pisali listy, opowiadania. Jednym z przykładów literatury egipskiej jest „Księga umarłych” i „Księga piramid”;
- znali się na medycynie – potrafili składać kości, a nawet przeprowadzali operację trepanacji czaszki;
- mieli doskonale rozwinięte rzemiosło – szczególnie jubilerstwo;
- Egipcjanie ozdabiali świątynie i grobowce. Malunki przedstawiano w sposób pasmowy. Wielkość przedstawionych postaci zależała od miejsca, które postać zajmowała w hierarchii społecznej. Na pierwszym planie uwieczniano władców, bogów. Przedstawiciele niższych warstw społeczeństwa byli przedstawiani zawsze jako mniejsi. Stosowano pewien kanon sztuki – twarze postaci przedstawiane były z profilu podczas gdy ciało przedstawiano normalnie. Postacie zawsze były smukłe. Egipcjanie tworzyli rzeźby z kamienia, drewna. Miały one charakter monumentalny (postacie faraonów lub bogów).